

БЕРТОЛТ БРЕХТ ЛИРИКА И ЛОГИКА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, 1985

chitanka.info

ЛИРИКЪТ НЯМА ЗАЩО ДА СЕ СТРАХУВА ОТ РАЗУМА

Някои от хората, чиито стихове чета, познавам лично. Често се чудя, че не един от тях издават в своите стихотворения далеч по-малко разум, отколкото в другите си изяви. Нима смятат поезията за чисто творение на чувствата? Нима вярват, че изобщо съществуват чисти творения на чувствата? Ако вярват в подобно нещо, би следвало все пак поне да знаят, че чувствата могат да бъдат също тъй фалшиви, както и мислите. Това би трябвало да ги направи предпазливи.

Някои лирици, особено начинаещите, когато са в настроение, изглежда, изпитват страх, че онова, което произлиза от разсъдък, може да прогони настроението. Тук може да се каже, че този страх е безусловно глупав. Както знаем от сведенията за творческите лаборатории на велики поети, при тях в никакъв случай не става дума за толкова повърхностни, неустойчиви, бързолетни настроения, та да може едно проникновено, трезво разсъждение да им попречи. Известната окриленост и възбуденост в никакъв случай не е пряко противоположна на разсъдливостта. Дори може да се приеме, че неудоволствието от допускането на мисловни критерии в поезията говори за едно по-дълбоко безплодие на споменатото настроение. В такъв случай човек би трябвало да се откаже да пише стихове.

Ако поетичното намерение е сполучливо, тогава чувството и разсъдъкът работят в пълно съзвучие. Те радостно си подвикват: „Реши ти!“

ЗА РАЗНИЩВАНЕТО НА СТИХОТВОРЕНИЯ

Любителят, в случай че цени поезията, обикновено изпитва жива неприязън към всичко онова, в което обвиняват различиването на стихотворения: въвеждане на хладна логика, късане на думи и образи от тези нежни като цвят създания. Срещу това трябва да се каже, че дори цветята не увяхват, ако ги понижем. Поезията, ако изобщо е жизнеспособна, е жизнеспособна по съвсем особен начин и може да изтърпи и най-дълбоки операции. Един слаб стих в никакъв случай още не разрушава едно стихотворение, както и един добър стих не го спасява. Откриването на слаби стихове е обратната страна на една способност, без която изобщо не може да се говори за действително умение да се изпитва наслада от поезията, това е именно способността да се откриват добри стихове. Едно стихотворение понякога поглъща твърде малко труд и понякога понася твърде много. Когато смята едно стихотворение за недостъпно, любителът забравя, че поетът наистина може да сподели с него онези леки настроения, от които е обзет, ала тяхното формулиране в стихове е работен процес и стихотворението е именно онова мимолетно нещо, **ПРЕДОПРЕДЕЛЕНО ДА ОЦЕЛЕЕ**, следователно е нещо относително масивно, материално. Който смята стихотворението за недостъпно, наистина не може да се доближи до него. В прилагането на критерии се корени значителна част от насладата. Раздипли една роза, и всяко листче е красиво!

ЛИРИКА И ЛОГИКА

„Добре, но какво доказва това?“

След като видял Гьотевата „Ифигения“, един математик рекъл: „Добре, но какво доказва това?“ Въпросът му бил неуместен, но той е напълно подходящ за хиляди и хиляди стихотворения. Поканен да напише критика за такива стихотворения, човек изпада в смут, защото тук, тъй да се каже, няма нищо за критикуване, най-много: че са били съчинени и че са ги отпечатали. Не можем напълно да отхвърлим претенциите на нашия математик само защото ги е отправил към една творба, която е в състояние да ги задоволи. Възможно е да му се обясни какво доказва „Ифигения“, ако пък това не може да се направи за някоя творба, значи, тя е незначителна. Тя е незначителна, защото не означава нищо.

Най-простото изискване към едно стихотворение е да предаде на читателя своето настроение. Това заразяване е неясен и още почти нищо неговорещ, тъй да се каже, формален акт. Заразителността на едно стихотворение може да е ограничена по отношение на място, личност, професия, нация, класа. Стихотворенията, които създават настроение на повечето хора, не са непременно най-добрите. Онова, което пее народът, съвсем не винаги са народни песни. Съществуват народни песни, които не създават на „народа“ настроение. По това трябва да сме наясно: тази заразителност ще открием и при най-висшите видове поезия, и при най-низшите, както при народната песен и сонета, така и при оперетните шлагери и празничните поздравителни стихчета.

Следователно едно стихотворение още не доказва нищо (и аз, значи, още не мога да ти докажа, че е нужно да го прочетеш), щом е в състояние да зарази някого или дори теб със своето настроение. Както изглежда, за стихотворенията е по-трудно нещо да докажат. Да предположим, че нашият математик се бе сблъскал с едно стихотворение, доказало питагоровата теорема: той би ли твърдял

тогава, че това стихотворение доказва нещо? Може би, ала ние навярно бихме му възразили също тъй, както му възразихме, когато твърдеше, че „Ифигения“ не доказвала нищо. Бихме му възразили и тогава, когато стихотворението е като стихотворение безсъдържателно, безлико, без алиби. Дори ако математикът изпаднеше в настроение от него, навярно бихме му възразили.

Ще се окаже, че не можем да минем без понятието „красота“. Не е срамно, че се нуждаем от това понятие, но то все пак ни смущава. Защото това понятие е толкова неясно, многозначно и както изглежда, съвсем зависимо от „вкуса“, който, „както е известно“, е личен, тъй че за него „не може да се спори“.

Ако изхождаме от физиологията и говорим за физическия вкус, тогава да се спори за него, е наистина трудно. Слагаме в устата си една хапка, правим гримаса и казваме: „Много е кисело!“ Също така можем да произнесем някой стих и да добием чувството на неудоволствие, както при нещо безвкусно, блудкаво, непривлекателно или дори отвратително. Разбира се, дори при физиологическия вкус съществува нещо като „откриване на сладостта“. Това може да стане посредством своеобразен акт на обучение или просто защото сме попаднали при нови условия. Вкусът, също физиологическият, може да се развива.

Можем да използваме пример от архитектурата. Нашите напредничави архитекти пропагандират през последните десетилетия една така наречена функционална архитектура. Те считат, накратко формулирано, практичното за красиво. Интересно е обаче как работниците се отнасят към това. Защото, общо взето, те отричат тази архитектура. Те не считат линейно построените сгради за красиви, наричат ги казарми или затвори и ругаят новите, целесъобразни мебели като нелепи. Цялата функционална архитектура оставя в устата им блудкав вкус. Защо?

Архитектите, мнозина от които именно защото са напредничави, се обръщат с желание към работниците като към най-напредничавата, най-важна класа, забравят какво означава за работника едно жилище. Тъй като за него то в никакъв случай не е само подслон, някаква машинария, от която се иска само да изпълнява всички свои задължения по възможност най-практично.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.